

Vrijzinnige Gemeente Zierikzee 11 september 2022
Thema: Laten we zingen – gelezen: Psalm 9 en Psalm 101
Toespraak Franck Ploum

1.

Er zijn dagen en data die in het collectieve geheugen gegrift staan. Dagen die een gebeurtenis dragen die diepe indruk heeft gemaakt op groepen mensen of die de wereldgeschiedenis of het persoonlijk leven van veel mensen hebben beïnvloed. 31 januari en 1 februari 1953 horen bij dat type data. De dagen van de watersnood behoren tot dat collectieve geheugen van Zeeland en heel Nederland. Maar ook deze dag '11 september' hoort daarbij. Zo'n dag waarvan je nog precies weet waar je was toen je het hoorde. Ik stond in Breda in de telefoon-winkel. Op een televisie tegen het plafond boven de wand met computerspelletjes, zag ik hoe een vliegtuig zich in een toren boorde en ik dacht 'Wat is dit voor verschrikkelijk computerspelletje, wie koopt zoiets?' Maar het bleek nog veel erger te zijn: het was realiteit.

De *war on terror* kon beginnen. Een oorlog die de wereld niets heeft opgeleverd dan nog meer ellende. Voordat de, door de Amerikanen uitgeroepen, 'War on terror' begon, telde de wereld 1.000 geregistreerde terroristen die de islam misbruikten voor hun wandaden. Sinds de invallen in Irak, Afghanistan, Libië, Syrië, telt de wereld zo'n 200.000 geregistreerde terroristen. Overal is onrust, grijpen milities de macht, dwingen mensen anderen om hun standpunt als het enige ware te erkennen. Van overal uit het Midden-Oosten en Noord-Afrika stromen de vluchtelingen over de wereld.

Nog nooit zijn conflicten met geweld opgelost, geweld op geweld is alleen maar nog meer geweld. Tegelijk zijn het geweldige dilemma's waarmee we geconfronteerd worden. Want wat is dan een betere oplossing? Datzelfde geldt voor de oorlog in Oekraïne. Een land heeft het recht om zich te verdedigen. Maar hoe kan deze oorlog eindigen als wij alsmar wapens in het conflict blijven pompen? Maar ja, wie een betere oplossing heeft mag het zeggen.

2.

Te midden van dit alles en nog veel meer waarin wij leven, waar wij deel van uitmaken, waar wij al dan niet schuldig of slachtoffer van zijn, worden ons hier steeds weer die oude woorden aangereikt van recht en vrede, van solidariteit en liefde. Woorden die verbonden worden met de Ene, die blijft, die rechtvaardig is, altijd en voor iedereen. En die Veilige Hoogte bouwt voor verdrukten (Psalm 9 – Gert Bremer). Veilige hoogte die deze dagen zo gemist worden door de meer dan een miljoen vluchtelingen wereldwijd.

Heb lief, doe recht, wees naaste. Die richtinggevende woorden. Lukt het ons om die woorden van de Ene vast te houden, aan ons te binden in hart en ziel, op handen en hoofd? Geven ze voldoende richting en houvast om deze conflictueuze tijd door te komen, met alles wat om ons heen is en wat ook nog in ons eigen leven gebeurt en op ons afkomt?

Want natuurlijk willen we allemaal zijn in een leven waarin we open en ontvankelijk zijn voor elkaar en waarin we van een ander niets te vrezen hebben, waarin alles en allen '*transparant*' zijn. Maar is dat meer dan een droom? Is dat niet een al te mooi vergezicht: '*Iedere morgen nieuw begin en woorden die openbloeien?*' (Psalm 101 Huub Oosterhuis). Ja voor een deel is het te mooi om waar te zijn.

Maar wat is het alternatief? Dat wij ons uitleveren aan de dagelijkse realiteit? Dat wij ons laten meesleuren in moord en doodslag. Laten meenemen in die meesleurende, niets ontziende macht en kracht van consumptie, leegroef en geen oog voor elkaar?

3.

Wat we nodig hebben is verbeeldingskracht. Wie de verbeeldingskracht verliest is immers gedoemd ten onder te gaan. En je hoeft het niet zelf te kunnen verbeelden en verwoorden. Dat doen al eeuwen de kunsten, de literatuur, de film, de muziek, oude boeken van eeuwen her, heilige boeken uit alle tradities en de bijbel ook, ze geven woorden en verbeelden wat wij niet durven dromen. En wij hoeven ons er alleen maar mee te verbinden. Zodat ze ons mee kunnen voeren, weg uit het alledaagse. Niet om het alledaagse te ontvluchten. Maar om het te ontstijgen. Om te zien en te horen wat er aan het alledaagse voorbij nog meer te zien en te horen is. Luisteren aan het lawaai en geschreeuw voorbij.

Binnen de kunsten is muziek en zang een beproefde wijze om mensen met elkaar te verbinden. Niet voor niets spelen ze ook binnen religie en liturgie een belangrijke rol. Een van de oudste vormen is de psalm. Psalmen zijn gebedsteksten, gedichten die van ouds gezongen worden bij getokkel op snaren. 150 kunnen we er vinden in het hart van de Bijbel. De liederen die wij psalmen noemen kenmerken zich door klagen, smeken en vertrouwen enerzijds, en dank en lofzang anderzijds. De psalmen vallen op door hun onorthodoxe taalgebruik. Ze schuwen grove woorden niet, maken ruim baan voor verwensingen, vervloeken de vijand en zelfs God moet het ontgelden en wordt aangeklaagd. Ze zijn opdringerig en dwingen God om te luisteren: 'God mijn God, waarom heb je mij verlaten?' (Psalm 22); 'Hoor mij toch!' (Psalm 4); 'Waar ben je?' (Psalm 10).

Niets menselijks is de psalmen vreemd, ze trekken zich niets aan van sociale, politieke of maatschappelijke correctheid, ze zijn verdichting van de diepste gevoelens van de mens. 'Hoe lang laat u mij nog links liggen?!' 'Hoe lang moet ik deze ellende nog doorstaan?!' 'Hoelang gaat de triomftocht van mijn vijanden nog duren?!' Dat zijn de vragen, die in de psalmen gesteld worden door de biddende mens. Het zijn vragen die te maken hebben met eigen ervaringen, met teleurstellingen, pijn en wanhoop. Tegelijk zijn het de vragen van ieder mens toen en van ons nu. Het zijn gebeden van een individueel mens, intiem en persoonlijk, maar net zo goed behoren tot onze collectieve ervaring.

Wij komen er allemaal in voor, dat wil zeggen; ieder van ons kan zich erin herkennen. Net als bij het lezen van een goed boek, of het zien van een goede film, kan het je zomaar overkomen dat je ontdekt: dit gaat over mij! Dit ben ik. Mijn leven, mijn verhaal is al gekend, nog voor ik werd geboren.

Kan dat allemaal zo maar? Dat geklaag en getier, dat vloeken naar God? Ja dat kan, misschien wel omdat het liederen zijn. Je kunt namelijk veel meer zingen dan dat je kunt zeggen. Emotie, diep verlangen, intense pijn ze zijn vaak niet in gesproken woord te vangen, maar wel in een lied, in klank en muziek.

4.

Muziek is ook verbindend. Als een gemeenschap met elkaar begint te zingen, dan gebeurt er iets. Iets dat moeilijk is om in woorden te vangen. Je zingt iets uit van hoop of verlangen. Je zingt je verdriet weg of uit. Muziek is verbindend, een universele uiting van gevoel, emotie, van blijdschap, van liefde, van verdriet. Muziek roept verbeeldingskracht op. Je zingt wat je niet kunt zeggen. Als we spreken over het grote visioen van het rijk van vrede, dan kun je je daar veel vragen bij stellen. Omdat teksten bij het spreken te zoetsappig zijn of omdat je denkt 'wat zeg ik nu eigenlijk?'. Maar als je ze zingt, krijgen ze een soort visionaire kracht."

Waar we mee te leven hebben, wat ons overkomt, wordt aangedaan. Wat er op ons afkomt en wat er om ons heen gebeurt, kan veel zijn en heftig, onmetelijk groot of onmenselijk zelfs. Zonder vergezicht blijf je daarin vastzitten en kun je niet meer denken aan de zwaarte voorbij. Dus hoe onvoorstelbaar het ook is, dat *wijd licht land*, of die wereld nieuw, er is geen alternatief. Tenzij wij ons neerleggen bij de gedachte dat het toch geen zin heeft en onze tijd wel zal duren. Dat is niet de

keuze die wij hier maken. Hier houden wij vast aan, hier blijven we uitzingen wat niet te doen lijkt. Wetend dat het kan, omdat het ook al gedaan wordt: er zijn mensen die staande blijven in barheid en dorre droogte. Er zijn mensen die opkomen voor een ander. En er zijn mensen in alle tijden - en ook in de onze - die opstaan en zeggen: zo niet langer, daartoe zijn we niet geroepen. Wij zijn niet op aarde om te breken en te vernielen en elkaar naar het leven te staan, kom, sta op, trek weg.

Daar houden wij aan vast en het zal ons helpen te relativeren en te overleven, elkaar te zien en tot naaste te zijn. Het zal ons dragen door het leven heen en doen weten dat ondanks alles, wij leven om grond en vuur, licht en stem te worden, levende beelden van dat bevrijdende woord, van die Ene die ons doet zingen.

Zeg amen - Dat het zo moge zijn.